

**Bécs város önkormányzati lakáspolitikája és az osztrák szövetségi kormány
család- és szociális politikát érintő reformintézkedései**

**Vienna's municipal flat policy and the reform measures of the federal
Austrian government concerning family and social policy**

Dr. Eperjesi Zoltán

SUMMARY

In my current study I investigate the municipal flat policy of the Austrian capital and the reform measures concerning family and social policy taken by the federal Austrian government. In the first part of the study I present the steps the municipality of Vienna made in the last 100 years to strengthen the economic and social cohesion of the Austrian capital. The municipality of Vienna constructed two hundred twenty thousand municipal flats from 1919 to solve the dwelling problems of the inhabitants of Vienna. All of these measures greatly contributed to the success of the city, namely Vienna received several times the award for the best living standards and quality of the world. The municipality's efforts to construct commune flats were always aimed at securing affordable accommodation for the low-paid workers and enhancing the social amalgamation of the dwellers. In the second half of the study I deal with the reform arrangements concerning family and social policy elaborated and executed by the former conservative and right-wing coalition. There is unambiguous evidence that the former government tried to make steps to move from the bureaucratic co-ordination to the market oriented co-ordination. The reforms were aimed at cutting first of all those welfare measures referred to foreigners not contributing to the Austrian tax system. At the same time we could witness that the Austrian conservative government made steps to reduce the personal income tax burden of the employees working hard and rearing more children.

Key words: municipality flats, economic and social cohesion, social amalgamation, affordable accommodation

ÖSSZEFOGLALÁS

Jelen tanulmányomban az osztrák főváros önkormányzati lakáspolitikáját és a szövetségi kormány család- és szociális politikai reformintézkedéseit vizsgálom. A tanulmány első felében mutatom be azokat az intézkedéseket, amelyeket a bécsi önkormányzat tett az osztrák főváros gazdasági és szociális kohéziójának előmozdítása érdekében az elmúlt száz évben. A bécsi önkormányzat kettőszázhúszezer önkormányzati bérlakást épített fel 1919 óta, hogy könnyítse a főváros lakóinak lakhatási helyzetét. Mindezek az intézkedések nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy Bécs többször is megkapta a világ legélhetőbb városának járó kitüntetését. A bécsi önkormányzat bérlakás-építési erőfeszítései mindig is arra irányultak, hogy megfizethető lakhatást biztosítsanak a kiskeresetűek számára, és erősítsék a szociális összeolvadást. A tanulmány második felében foglalkozom az előző konzervatív kormány által kidolgozott és megvalósítani tervezett család- és szociális politikát érintő reformintézkedésekkel. Vitathatatlan tény, hogy az előző konzervatív kormánykoalíció megpróbált elmozdulni a bürokratikus koordináció irányából a piaci koordináció irányába. A reformintézkedések meghatározó része arra irányult, hogy csökkentsék a jóléti szociális kiadásokat azon külföldiek esetében, akik nem járulnak hozzá érdemben az ország adó- és jóléti rendszeréhez. Ezzel párhuzamosan szemtanúi vagyunk annak, hogy az előző osztrák kormány adókedvezményekkel próbálta csökkenteni a keményen dolgozó, gyereket nevelő osztrák állampolgárok adóterheit.

Kulcsszavak: önkormányzati lakások, gazdasági és szociális kohézió, szociális összeolvadás, megfizethető lakhatás

1. Bevezetés

A szociális bérlakások és a szociális lakásépítési politika egy évszázada az osztrák főváros legmeghatározóbb ismertetőjegyei közé tartoznak. A koncepció gyökerei a két világháború közti időszakra vezetnek vissza, amikor a szociáldemokrata „vörös Bécs” nekifogott az első önkormányzati lakásépítési program megvalósításának. A koncepció lényege abban állt, hogy széles néprétegeknek biztosítsanak megfizethető, jó minőségű otthonokat. Az önkormányzati lakásépítési program sikere túlszárnyalta a várakozásokat. Olyan lakóépületeket hoztak létre, amelyek esetében teljesült a fény, a szellősség, és a jó benapozás primátusa. Az új lakóházak számos szolgáltatást is biztosítottak lakóik számára, így óvodákat, könyvtárakat, mosókonyhákat, közösségi helységeket, nem ritkán még színházat is kialakítottak bennük.

A szociális lakásépítés bécsi koncepciója, - amelyben a telekárakat és a bérleti díjakat nem engedik át teljes mértékben a szabadpiac láthatatlan kezének, - régi hagyományokra vezethető vissza. Nemzetközi viszonylatban is sikertörténetről beszélhetünk, mivel az osztrák főváros

már több alkalommal is elnyerte a világ legélhetőbb városa címet. A siker egyik megkérdőjelezhetetlen összetevője a támogatott bécsi lakásépítési koncepció. A Bécsben épített lakóingatlanok 80-90%-a állami támogatással valósul meg. A támogatott lakásépítési koncepció alapvető fontosságú az elérhető áron rendelkezésre bocsátott bérlakások biztosítása szempontjából. Bécs a vele összehasonlítható városokhoz képest nagyon széles kínálatot biztosít lakosai számára megfizethető önkormányzati bérlakásból. A bécsi támogatott lakásépítési koncepció lényege abban áll, hogy az állam nemcsak a bérlők lakásbérleti díját (lakbértámogatás) támogatja, hanem magát a lakóingatlanok építését is. A bécsi koncepció nagyban hozzájárul a szociális kohézió erősítéséhez. Egyrésztől orvosolja a rászoruló rétegek lakhatási nehézségeit, másrésztől az új építkezések, valamint a régi építésű lakások felújításával korszerű, megfizethető bérlakásokat biztosít a növekvő számú főváros lakói számára. A „Wiener Wohnen” bécsi önkormányzati lakáshasznosító vállalat legfőbb célja, hogy a bécsi önkormányzat tulajdonában lévő kettőszázhuszezer önkormányzati lakást modern színvonalon karbantartsa, valamint bérlakást biztosítson az arra rászoruló, gyengébb anyagi háttérrel rendelkező családoknak. A bécsi önkormányzati lakások ötszázezer ember lakhatását biztosítják. A bérlők 77%-a osztrák, 23%-uk külföldi állampolgár. A bérlők 38,7%-a migrációs háttérrel rendelkezik (167.510 fő). A migrációs háttérrel rendelkezők 27,7%-a még a korábbi Jugoszláviából, 22,2%-uk pedig Törökországból érkezett. Az önkormányzati lakások igénylésének előfeltételei a következők: két év bécsi tartózkodás EU állampolgárok esetében, 18 éves igénylői korhatár, maximum bruttó 3.192,-EUR havi bér, szociális kritériumok, mint pl. túlsúlyolt lakás (*Wiener Wohnen, 2016, 150*).

2. Történelmi előzmények

Bécs önkormányzata 1923. szeptember 21-én tette le az első nagy lakóingatlan építési projekt alapkövét, amely a későbbiekben világviszonylatban is nagy ívű sikertörténetté nőtte ki magát. A fővárosi önkormányzati testület azt a célt tűzte ki maga elé, hogy öt éven belül huszonötezer új otthont építenek fel. Az első lakásépítési program idő előtt, 1926-ra teljesült, így az önkormányzat harmincezer lakásra bővítette a keretet és arról is határozott, hogy 1929-33 között további harmincezer önkormányzati bérlakást építenek. 1933-ra összesen hatvanhatezer bérlakást építettek fel. A bécsi lakosság tizede önkormányzati bérlakásban élt 1934-re (*Wiener Wohnen, 2016, 28*). Az önkormányzati lakásépítések elsődleges célja az volt, hogy egészséges lakáskörülményeket teremtsenek a bécsiek számára. Az első Osztrák Köztársaság „vörös Bécsének” meghatározó bérlakásépítési koncepciója a mai napig érvényben van. A II. világháborút követően a háborús pusztítások helyreállítása kapcsán a bérlakásépítések még

inkább erőre kaptak, 1945 és 1960 között évente 4.200 önkormányzati lakást adtak át. 1954-ben adták át a százezredik önkormányzati lakást Bécsben. A bérlakások átlagos mérete is fokozatosan növekedett az idő előrehaladtával. 1951-ben még 46,1 m² volt egy átlagos önkormányzati bérlakás területe, amely 1971-ben már 56,3 m²-re, 1991-re 68 m²-re, míg 2013-ra 75,2 m²-re emelkedett (*Wiener Wohnen, 2016, 68*). A koncepció leglényegesebb aspektusai a megfizethetőség, a magas minőség, a szociális összetartás, valamint a kiegyensúlyozott szociális keveredés. Bécs szociális lakásépítési politikája mindig arra törekedett, hogy rugalmasan tudjon reagálni az emberek mindenkori igényeire. Ez a törekvés nemcsak a múltban volt sikeres, hanem az osztrák főváros lakáspiacának jövőjét is meghatározza. A bécsi városvezetés a Smart lakásépítési programmal és az új önkormányzati lakásépítési stratégiával reagál a minőségi, ugyanakkor megfizethető lakások iránt mutatkozó növekvő keresletre. A mai bécsi lakosság 60%-a támogatott lakóingatlanban él, vagy a kettőszázhuszezer önkormányzati lakás, vagy pedig a kettőszázezer fővárosi pénzügyi támogatással megépített szövetkezeti lakás valamelyikében. A bécsi lakásépítési modellről világviszonylatban is sikertörténetről beszélnek. Európában nincs még egy olyan város, amely a szociális lakásépítési koncepció folytonosságát olyan régóta biztosítaná, mint Bécs. Az osztrák főváros az időközben egyre erősödő neoliberális és privatizációs tendenciák ellenére sem adta fel eredeti elképzelését. Az osztrák főváros kiáll az önkormányzati lakások fenntartása és továbbfejlesztése mellett és nem gondol az önkormányzati tulajdonban lévő lakásállomány privatizációjára. A támogatott lakások jelentős kínálata árfékező hatással bír a teljes fővárosi lakáspiacra. A bécsi szociális lakásépítési koncepció 1923 óta többször is változott, fő vezérfonal volt a mindenkori társadalmi keretfeltételekhez való alkalmazkodás. A legtöbb önkormányzati lakókomplexumot (470 db) 1950 és 59 között építették. A legnagyobb önkormányzati lakókomplexum (Per-Albin-Hanson telep) Bécs 10. kerületében található és 5.932 db lakást foglal magában. A második legnagyobb önkormányzati lakókomplexum (Großfeldsiedlung) a 21. kerületben található, 5.534 lakás található benne (*Wiener Wohnen, 2016, 86*). Az egyedülálló háztartások egyre növekvő száma, valamint a gazdasági és ökológiai keretfeltételek mindig új és új fejlesztési kihívások elé állítják a szociális lakásépítéseket. Az osztrák főváros a lakásépítés terén elért kiemelkedő vívmányainak köszönhetően ma a legkiválóbb életminőséggel és lakhatási elégedettséggel rendelkező városok közé tartozik.

2.1. A bécsi lakásépítési modell

A lakáspolitikát többet jelent, mint lakóingatlanok fizikai kivitelezése. A bécsi modell lényege abban áll, hogy a fővárosi önkormányzat a lakásépítések pénzügyi támogatásával biztosítja a

lakosság számának emelkedése következtében egyre növekvő lakásigényeket. A változatos önkormányzati intézkedések lehetővé teszik, hogy az alacsony keresettel rendelkezők számára is elérhető legyen a lakhatás. A lakásépítések pénzügyi támogatása a legfontosabb eszköz annak biztosítása érdekében, hogy a növekvő kereslet ellenére továbbra is megfelelő számban álljanak rendelkezésre a széles néptömegek számára is elérhető bérlakások. A bécsi önkormányzat 2014-ben 679 millió EUR összeget bocsátott az önkormányzati lakásépítési és felújítási projektek rendelkezésére (*Wiener Wohnen, 2016, 118*). A pénzügyi támogatások három cél elérést szolgálják, új lakások építését, a régi épületállomány felújítását, valamint a rászoruló, alacsony jövedelmű embereket lakbértámogatását. A bécsi lakásépítési modellt az különbözteti meg és teszi egyedivé a többi modellhez képest, hogy a bécsi önkormányzat nemcsak lakhatási támogatást nyújt a rászoruló kérelmezők részére, hanem folyamatosan ruház be új lakóépületek építésébe. Bécs város előremutató tervezésével és támogatott lakásépítési konstrukcióival egyértelműen első helyen áll a szociális bérlakásépítési szegmensben a nemzetközi porondon. Az önkormányzat éves szinten nagyságrendileg kettőszáz – háromszáz lakóházat újít fel oly módon, hogy a bérlőknek nem kell kiköltözniük.

1. táblázat

lakáspolitikai monitoring, 2009-2011

Megnevezés	Bécs	Berlin	Brüsszel	Hamburg	München	Madrid
lakosság	1 698 000	3 429 500	1 071 900	1 772 100	1 634 200	3 262 900
osztrák lakosság (%)	79%	86%	70%	86%	77%	81%
külföldiek aránya (%)	21%	14%	30%	14%	23%	19%
egyszemélyes háztartások	396 000	1 051 500	255 800	488 200	398 000	345 200
többszemélyes háztartások	442 400	919 300	267 400	482 300	343 200	805 600
személyek száma háztartásonként (átlag)	2	1,7	2	1,8	1,8	2,8
lakóhelyiségek száma 1.000 lakosra	490	550	470	500	550	350
ház- és lakástulajdonosok aránya (%)	20%	13%	41%	20%	23%	20%
bérlők és albérlők	78%	76%	59%	80%	77%	78%
egyéb jogviszony	2%	11%	1%	n.a.	n.a.	2%
az új építésű lakások száma 5 éves átlagban	6340	3370	2840	3670	6790	7040
újjonnan átadott lakások száma éves átlagban ezer lakosra	3,8	1	2,7	2,1	5	2,2

az új lakások éves átlaga a teljes állomány %-ban	0,8%	0,2%	0,6%	0,4%	0,9%	0,6%
a szociális bérlakások szerepe	erős	nem erős	nem erős	erős	nem erős	nem erős
számottevő önkormányzati lakásépítési támogatás	igen	igen	igen	igen	igen	igen

Forrás: Gemeinde baut, Wiener Wohnbau 1920-2020, 121.o.

Az 1. számú táblázatból jól látható, hogy az osztrák főváros lakosságának kétharmada önkormányzati, vagy támogatott szövetkezeti lakásban él (*Gemeinde baut, 2016, 121*). Tízből nyolc lakást a bécsi önkormányzat finanszíroz. Bécs nemzetközi összehasonlításban hosszú évek óta élvásznak számít a támogatott lakásépítések vonatkozásában. A lakásépítések közvetlen pénzügyi támogatásán keresztül Bécs lényegesen több lakás megépüléséhez járul hozzá, mint a többi európai nagyváros. A Bécsben átadott új lakások számával csak München tud versenyezni. Münchenben azonban az új lakások csupán 20%-át támogatja az állam. A bécsi önkormányzat szerepe még kiemelkedőbb a régi építésű bérházak felújítását és modernizálását illetően, éves szinten tízezer ilyen lakás felújításához nyújt pénzügyi támogatást.

3. Az osztrák főváros városfejlesztési koncepciója

Az előrejelzések szerint Bécs tartomány könyvelheti el a legnagyobb lakosságszám növekedést az összes osztrák tartomány közül. A lakosságszám növekedése egyértelműen az erős bevándorlás következménye. Az osztrák főváros lakossága az előrejelzések szerint 2035-re meghaladja a kettőmillió főt. Bécs lakossága csak 2014-ben 43 ezer fővel gyarapodott. Az egyre növekvő számú fővárosi lakosság elhelyezése jelentős kihívást jelent a városfejlesztés számára. A megalapozott hosszú távú területfejlesztési koncepció szempontjából elengedhetetlen az infrastruktúra fejlesztése, valamint a pótlólagos beépíthető területek biztosítása a szükséges zöld felületek biztosítása mellett. A növekvő lakosságszám következtében százhuszezer lakást kell megépíteni 2025-ig, amelyből ötvenezer beépített területre esik.

Táblázat 2. az osztrák főváros lakosságának összetétele korcsoportok szerint

Év	teljes lakosság	20 év alattiak	20-65 év közöttiek	65 év felettiak
2014	1.781.042	340.479	1.137.956	302.607
2020	1.941.706	381.909	1.238.202	321.595
2030	2.064.678	422.990	1.254.592	387.096
2040	2.126.331	431.719	1.250.546	444.066
2050	2.170.904	429.256	1.257.864	483.784

Forrás: Statistik Austria, népességprognózis 2012. Wiener Wohnen 2016, 138. o.

Táblázat 3. Bécs város lakosságának megoszlása állampolgárság szerint

állampolgárság	2002	2006	2010	2015
összesen	1.571.123	1.652.449	1.698.822	1.797.337
osztrák	1.313.586	1.349.655	1.346.915	1.337.174
külföldi	257.537	302.794	351.907	460.163
külföldiek aránya (%)	16,4	18,3	20,7	25,6
EU, Svájc	58.949	86.046	118.634	201.653
ebből Németország	13.657	20.225	30.024	39.847
harmadik országok	198.588	216.748	233.273	258.510
ebből korábbi Jugoszlávia	115.803	118.335	115.930	103.682
ebből Törökország	39.206	39.814	42.325	45.220

Forrás: Statistik Austria, Statistik des Bevölkerungsstandes 2015. Wiener Wohnen 2016.

151.o.

A 3. táblázatot elemezve látjuk, hogy az osztrák főváros lakossága elsősorban a külföldiek bevándorlásának köszönhetően növekszik. A külföldiek részaránya a teljes lakosságon belül 2015-ben elérte már a 25%-ot. A külföldi bevándorlók fele harmadik országból, elsődlegesen a volt jugoszláv tagköztársaságokból és Törökországból származik. származik.

Táblázat 4. Bécs bérletlakás állománya 2010.

bérletlakások 2010	önkormányzati lakások	szövetkezeti lakások	magán lakások	összesen	ebből magán határozott idejű bérlemény
állomány	205.582	160.725	274.155	640.462	58.235
bérleti díj EUR/m ²	5,64	6,32	6,81	6,34	9,41

Lucas Trockner: Mietsteigerungen in Österreich und Wien, 2012. január, 9.o.

A 4. számú táblázatból jól kiolvasható, hogy az önkormányzati lakások bérleti díja lényegesen alacsonyabb a határozott időre kötött magántulajdonú lakások bérleti díjánál. A bécsi önkormányzat a kedvezően alacsony bérleti díjakkal tartja fenn a főváros szociális stabilitását (Trockner, 2012).

3.1. A BÉCSI „SMART CITY” (INTELLIGENS VÁROS) STRATÉGIAI KERETÉNEK

ISMERTETÉSE

A bécsi főváros sok tekintetben élen jár az európai fővárosok között. Bécs város kiemelkedő eredményt ért el a közlekedés, lakásépítés, városfejlesztés, környezetvédelem, hulladékgazdálkodás, valamint a szociális szolgáltatások területén. A jövőben még kedvezőbb eredmények elérésére törekednek. Ezt a célt szolgálja a bécsi „smart city” (intelligens város) stratégiai kerete. A stratégia értelmében úgy kell növekedést elérni, hogy közben csökken

a fajlagos anyagfelhasználás. A koncepció további kulcseleme a szociális érzékenység, amely valamennyi bécsi polgárra kiterjed. Az intelligens város hatékonyan és takarékosan használja az erőforrásokat, ügyel a környezetre, valamint a mindenre kiterjedő innovációkon keresztül javítja a városlakók életminőségét (*Smart City Wien Rahmenstrategie Wien, 2014*). Az „intelligens város” kezdeményezést 2011-ben indították el. A városkonceptió keretstratégiáján 2013-ban kezdtek el dolgozni, elkészítésében az önkormányzat főosztályain túl számos szakértő dolgozott a tudomány és az üzleti élet különböző területeiről. Más európai városokkal folytatott eszmecserék jó alapot szolgálnak az intelligens városok hálózatának kialakításához.

Az intelligens város koncepciójának három meghatározó stratégiai célkitűzése az erőforrások hatékony, kímélő felhasználása, az innováció és az életminőség javítása. Bécs város iránymutatónak tartja az Európai Unió 2020-ra, 2030-ra és 2050-re vonatkozó stratégiai céljait. Az EU tagállamai 2007-ben megállapodtak a „20–20–20” célkitűzésekben, amelyek az üvegházhatású gázok 20%-kal történő csökkentését irányozzák elő az 1990-es évhez képest, rendelkeznek a megújuló energiaforrások teljes energiafogyasztáson belüli 20%-os részarányáról mint elérendő célról, valamint az energiahatékonysági mutatószám 20%-os javításáról a 2007-es szinthez képest. Az EU „2030-as céljai” értelmében Unió-szerte 40%-kal kell csökkenteni a szén-dioxid-kibocsátást az 1990-es szinthez képest. A megújuló energiaforrások teljes energiafelhasználáson belüli részarányát 27%-ra kell emelni 2030-ra.

A 2009-ben meghatározott „2050-es célok” értelmében az üvegházhatású gázkibocsátás csökkentésének mértékét 80%-ról 95%-ra kell növelni. A városkonceptió kifejti azokat a lehetőségeket, amelyekkel el lehet érni az Unió klíma- és energiapolitikai célkitűzéseit. A sikeres klímavédelem alacsonyabb energiaárakat és nagyobb ellátásbiztonságot jelent (*Smart City Wien Rahmenstrategie, 2014*)

Az energiaforrások hatékony, kímélő felhasználását és a klímavédelmi célkitűzéseket leginkább a helyi megújuló energiaforrásokra való áttéréssel, illetve az építőipar, infrastruktúra és energiafelhasználás területén bevezethető innovációkkal lehet elérni. Az életminőség növelését is az innovációkon keresztül lehet elérni. Bécs városa ezeket a kulcselemeket még a szociális kohézió fogalmával és a szociális kirekesztettség maximális elutasításával is kiegészíti. Minden gazdasági, technológiai és szerkezetátalakítási folyamatnak számba kell vennie a különböző társadalmi csoportok szükségleteit. Bécs különös gondot fordít a szociális biztonság kérdésére, a nemek közti diszkriminációmentességére és az esélyegyenlőségre. Annak érdekében, hogy a magas életminőség a kevesebb jövedelemmel rendelkező társadalmi

rétegek számára is biztosított legyen, széles körű közszolgáltatásokat, megfizethető közösségi közlekedést és bérletrendszerrel kell biztosítani. Mindemellett biztosítani kell a közösségi zöld- és szabadidő-felületeket.

4. A néppárti-szabadságpárti kormánykoalíció által megkezdett család- és szociális politikát érintő reformintézkedések

4.1. A családi pótlék indexálása

Sebastian Kurz néppárti kancellár, valamint HC Strache szabadságpárti alkancellár már a 2017. évi parlamenti választás kampányidőszakában egyértelművé tették, hogy a társadalmi igazságosság nevében jelentős reformintézkedéseket terveznek végrehajtani kormányra jutásuk esetén a szociális szféra területén. Ilyen szociális területet érintő intézkedésnek számított az Ausztriában dolgozó külföldi munkavállalók életvitelszerűen külföldön élő gyermekei után járó családi pótlék indexálása az adott ország mindenkorinál magasabb szintre emelésével. A törvénymódosítás 125 ezer külföldön élő gyermeket érint. A parlamenti kampányidőszakban beharangozottaknak megfelelően a néppárti-szabadságpárti kormánykoalíció 100 millió EUR forrásmegtakarítást remél az idén január 1-ét követően bevezetett törvénymódosítástól. Alexander Van der Bellen osztrák szövetségi elnök, az ellenzéki pártok – a Szociáldemokrata Párt, a zöldek, a liberális Neos és a JETZT párt is komoly aggályukat fejezték ki a törvénymódosítással kapcsolatban, véleményük szerint a törvénymódosítás uniós jogba ütközik. A Kurz kancellár és HC Strache alkancellár, a kormánypártok vezetői mindvégig állhatatosan kitartottak a törvénymódosítás támogatása mellett, dacolva az érintett szomszédos országokból és uniós intézményekből érkező, valamint ellenzéki kritikákkal. Juliane Bogner-Strauß néppárti családügyi miniszter asszony kifejezetten higgadt nyilatkozatot adott ki az Európai Bizottság részéről Ausztria ellen elindított köteleességszegési eljárással kapcsolatban (*Net 1*). Az eljárásra szerinte a megfelelő viszonyításban kell tekinteni és abban nincs semmi rendkívüli. A Bizottságnak biztosítva van a lehetősége az indexálás megvizsgálására. Az osztrák kormány továbbra is abból indul ki, hogy az általa választott megoldás összeegyeztethető az uniós joggal.

A szociális jog területének szakértője Dr. Mazal professzor, aki személyesen is részt vett a törvénymódosítás kidolgozásában. A terület szakértője a családi pótlék kérdésköre kapcsán kiemelte, hogy az ausztriai munkavállalók bruttó béréből nem vonnak le járulékot családi pótlék jogcímen. Az osztrák állam két forrásból szedi be a családi pótlékre jogosult gyermekek után fizetendő családi pótlék összegét, kétharmad részben a munkaadóktól, és egyharmad részben

az egyes osztrák tartományoktól adó formájában. Az osztrák munkaadók által fizetendő járulék alapja az egyes munkavállalók bruttó bére. A munkaadók tehát a bruttó béren felül, külön fizetik meg ezt a járulékot az állam számára. Az osztrák törvények előírják, hogy a gyermekek ellátásához szükséges költségek felét az államnak kell családi pótlék formájában biztosítania. A családi pótlék törvény módosítását még a korábbi SPÖ-ÖVP, vörös-fekete kormánykoalíció kezdeményezte 2016-ban. A professzor hozzátette még, hogy az osztrák családi pótlék finanszírozása teljesen eltér a nyugat-európai országok gyakorlatától, ahol a munkavállalóktól beszedett adóból finanszírozzák a családi pótlékot.

4.2. Az osztrák kormány szociális alapellátás csökkentésére vonatkozó reformintézkedései:

Beate Hartinger-Klein szociális ügyekért felelős szabadságpárti miniszter az osztrák kormány május végi zárt ülésen ismertette a kormány külföldieket érintő, a szociális alapellátás megkurtítására vonatkozó reformelképzeléseit. Ennek értelmében csökkentik a szociális alapjuttatásokat azon külföldiek esetében, akik nem tudnak jól németül, vagy nem állnak a munkaerőpiac rendelkezésére. A szociális alapellátás mértéke a jövőben egységesen 863,-EUR összeget tesz ki Ausztria szerte. Ebből a maximális összegből 300,-eurót tesz ki a „munkaalkalmasságra minősítő bónusz”. Aki viszont nem teljesíti ezt a kritériumot, az ettől az összegtől esik le. A szociális alapellátás folyósításának alapeleme lesz a németnyelv-tudás. Ennek érdekében mindenkinek rendelkeznie kell a kötelező elemi iskola elvégzését igazoló bizonyítvánnyal, vagy B1 szintű németnyelv-tudással, vagy jó angoltudással. Az EU-tagállamok és azon kívüli országok állampolgárainak helyzete egyaránt nehezedni fog, csupán 5 év ausztriai munkavállalás esetén lesznek jogosultak a szociális alapellátásra (Mindestsicherung) (*Net 2*). A jogbiztonság érdekében az új rendelet esetében átmeneti időszakot biztosítanak, valamint kivételt tesznek a fizikailag és pszichésen korlátozott emberek esetében. A kormánynak a törvénytervezetet a nyár elején kellene megalkotnia, a parlamentnek az ősz folyamán kellene azt elfogadnia és 2019. január 1-jétől lépne hatályba.

4.3. A gyermekek után járó szociális alapellátás mértékének csökkentése:

Az első gyermek után járó, a szociális alapellátás 25%-át kitevő pótlékot (215,75 EUR) a jövőben a második gyermek után 15%-ra (129,45 EUR), harmadik és annál több gyermek esetén pedig 5%-ra csökkentik (43,15 EUR). A gyermeküket egyedül nevelő szülők ennél kedvezőbb juttatásokban fognak részesülni (*Net 2*).

A néppárti kancellár és a szabadságpárti alkancellár abban bíznak, hogy a tervezett törvénymódosítás kiállja az Alkotmánybíróság próbáját. Az új modellt a várakozások szerint ősszel fogja elfogadni az osztrák parlament.

Első körben az osztrák családokra leginkább jellemző statisztikai adatokat szemléltetjük:

Táblázat 5: Élve születettek száma Ausztriában

Megnevezés	2006	2016
élve születettek száma	77 914	87 675

Forrás: Markus Kaindl – Rudolf Karl Schipfer 2018:

https://www.oif.ac.at/fileadmin/OEIF/FiZ/fiz_2017.pdf 8.o.

A 2006 és 2016 közti 10 év során 11,1%-kal abszolút számokban mérve 9.761 fővel nőtt az élve születettek száma Ausztriában. Az élve született gyermekek száma 1000 nőre vetítve 45-ről 53,1-re emelkedett az adott időszakban.

Táblázat 6: termékenységi ráta Ausztriában

Megnevezés	2006	2016
termékenységi ráta	1,41	1,53

Forrás: Markus Kaindl – Rudolf Karl Schipfer 2018:

https://www.oif.ac.at/fileadmin/OEIF/FiZ/fiz_2017.pdf 8.o.

A nők termékenységi rátája valamelyest növekedett a vizsgált 10 éves időszakban. A 2016-os érték a legmagasabb 1983 óta.

Táblázat 7: Átlagos szülési kor Ausztriában

átlagos szülési kor	2006	2016
első gyermek esetén	27,90	29,40
második gyermek esetén	29,70	30,70

Forrás: Markus Kaindl – Rudolf Karl Schipfer 2018:

https://www.oif.ac.at/fileadmin/OEIF/FiZ/fiz_2017.pdf 8.o.

Az osztrák anyák 2016-ban átlagosan 1,5 évvel később szülték meg első gyermeküket, mint 10 évvel korábban.

Táblázat 8: Nem házasságban születettek száma Ausztriában

nem házasságban születettek aránya	2006 (%)	2016 (%)
valamennyi szülés esetén	37,20	42,20
első gyermek esetén	49,80	52,30

Forrás: Markus Kaindl – Rudolf Karl Schipfer 2018:

https://www.oif.ac.at/fileadmin/OEIF/FiZ/fiz_2017.pdf 9.o.

A nem házasságban született gyermekek száma folyamatosan emelkedik Ausztriában a 60-as évek óta. Az emelkedő tendencia a vizsgált 10 éves időszakban is egyértelműen nyomon követhető.

Táblázat 9. Átlagos házassodási kor Ausztriában

átlagos házassodási kor	2006 (%)	2016 (%)
nők	28,60	30,30
férfiak	31,40	32,60

Forrás: Markus Kaindl – Rudolf Karl Schipfer 2018:
https://www.oif.ac.at/fileadmin/OEIF/FiZ/fiz_2017.pdf 9.o.

Az első házasságot kötők átlagos életkora mind a nők, mind a férfiak esetében emelkedett. A korkülönbség a férfiak és nők között 2,8 évről 2,3 évre csökkent.

Táblázat 10: Válási ráta Ausztriában

válási ráta	2006 (%)	2016 (%)
	48,90	40,50

Forrás: Markus Kaindl – Rudolf Karl Schipfer 2018:
https://www.oif.ac.at/fileadmin/OEIF/FiZ/fiz_2017.pdf 10.o.

A 2014-es évet leszámítva az osztrák válási ráta a 10 éves időszakban folyamatos csökkenő tendenciát mutatott.

Táblázat 11. gyermekes családok, élettársi kapcsolatok száma Ausztriában

Megnevezés	2006	2016	2006 (%)	2016 (%)
háaspárok 15 év alatti gyerekekkel	580 600	527 800	71,6	68,6
élettársi kapcsolatok 15 év alatti gyerekekkel	107 400	129 000	13,2	16,9
15 év alatti gyerekeket egyedül nevelők	123 300	111 900	15,2	14,5
Családok 15 év alatti gyerekekkel összesen:	811 300	769 600	100	100

Forrás: Markus Kaindl – Rudolf Karl Schipfer 2018:
https://www.oif.ac.at/fileadmin/OEIF/FiZ/fiz_2017.pdf 11.o.

Az egy vagy több 15 évnél fiatalabb gyermekekkel rendelkező családok száma 2006 és 16. között 41.700 családdal csökkent, amely 5,1%-os csökkenést jelent. A 15 évnél fiatalabb gyermeküket egyedül nevelő szülők aránya 9,2%-kal csökkent, míg a nem házasságon alapuló életközösségek részaránya 21%-kal nőtt az adott időszakban.

4.4. Az osztrák kormányprogram családpolitikára vonatkozó része

Az Osztrák Kancellária Hivatalhoz tartozó Nőügyi-, Családügyi- és Ifjúságügyi Minisztérium számos intézkedéssel bővíti az osztrák családokra vonatkozó keretfeltételeket. Az osztrák

kormány 2019. január 1-től vezeti be a „**családi bónusz plusz**” elnevezésű rendelkezést, amely alapján a családi pótlékra jogosult és bizonyos jövedelemmel rendelkező családok jelentős adókedvezményhez jutnak.

„Az együtt a mi Ausztriánkért” elnevezésű 2017-től 2022-ig tartó kormányprogram kiemelkedő feladatának tartja továbbá a **gyermekfelügyelet intézményrendszerének bővítését, valamint a család és a munkahely összeegyeztethetőségének javítását**. Ausztria sikeres a gyerekképzési és felügyeleti kínálat szélesítése területén is. Az óvodákra vonatkozó törvényalkotás és végrehajtás a tartományok hatáskörébe esik. A szövetségi kormány támogatási forrásokat bocsát rendelkezésre a gyorsított infrastruktúra fejlesztés céljából. **A szövetségi szintű társfinanszírozással 70 ezer új gyermekgondozási helyet sikerült 2008 óta létrehozni**. Tekintettel arra, hogy a három évnél idősebb gyerekek esetében már magas felügyeleti kvótát sikerült elérni, a hangsúly most átkerül a három évnél fiatalabb gyerekek felügyeleti férőhelyének bővítésére. A projekt megvalósításához a szövetségi kormány 142,5 millió, míg a tartományok 38 millió EUR összeggel járulnak hozzá a következő négy évben, így a jelenlegi kormányzati ciklus végéig több mint 700 millió EUR összeget költenek az alapfokú pedagógiára. A cél az, hogy a három évnél fiatalabb gyerekek esetében a felügyeleti kvóta a jelenlegi 28,6%-ról 33%-ra növekedjen.

Az osztrák családpolitika további kiemelkedő célja, hogy növelje a partnerséget, valamint az apák részvételét. Ebből a megfontolásból a gyermekgondozási ellátmányra jogosító időszak 20%-át kitevő időszakot sem az anya sem az apa nem ruházhatja át a másik félre. **A családi időkedvezényt a dolgozó apák számára találták ki, akik a gyermek születését követően az első 91 napon belül 28-31 napot intenzíven és kizárólagosan a családjukkal töltenek a munkaadó beleegyezésével.** A gyereknevelés és gondozás szülők közti megosztásával az apák gyermekgondozási szabadsága is mind nagyobb szerephez jut, és a család és a munkahely viszonya tovább fejlődik.

Ami a család és a munkahely jobb összeegyeztethetőségét illeti, nagy előre lépésnek számított, hogy 2004-ben bevezették a szülők részmunkaidős foglalkoztatásának lehetőségét. Az intézkedés lehetővé tette az addigi munkaidő bizonyos feltételek teljesülése melletti leszállítását.

2005. január 1-jét követően a gyermek születésétől számított első négy évben, ikrek esetében első öt évben kötelező nyugdíjbiztosítás érvényesül. A kivetés alapja 2018-ban havi 1.828,22 EUR volt, amelyet éves szinten felülvizsgálják. Ez a rendelkezés egyaránt vonatkozik az anyákra és az apákra.

Számos intézkedést és kezdeményezést hoztak a családok és a munkahely összeegyeztethetőségének támogatása érdekében. A fő téma továbbra is a családbarát munkavilág marad. A legfőbb cél az, hogy a család és a munkahely összeegyeztethetősége magától értetődővé váljon, éppen ezért fontos, hogy a gazdaság és a legfontosabb politikai, gazdaságági és társadalmi szervezetek, azaz a különböző érdekeltek (stakeholder) közös nevezőre jussanak a témában.

Ausztriában 2006-ban alapították meg a „Család és Munkahely Menedzsment Kft-t (Familien & Beruf Management GmbH), amely a család és a munkahely törvényen alapuló összeegyeztethetőségének támogatását szolgálja koordinációs és kompetencia központként. A cég az általa kínált auditokkal, valamint állami díjjal jelentős mértékben hozzájárul a családbarát munkavilág megvalósításához. Az osztrák Kancellári Hivatal az egyes vállalatokat, főiskolákat, egészségügyi- és gondozási intézményeket a sikeres átvilágítási eljárást követően családtudatos személyügyi politikájukért állami minőségi jeggyel tünteti ki. Az átvilágítás keretében megvizsgálják a potenciális lehetőségeket és ennek alapján a vállalati, és a munkavállalói igények figyelembe vételével személyre szabott megoldásokat kínálnak. A „családokért vállalatihálózat” a családbarát munkavilágért küzd. Az osztrák cégeket és közösségeket szívesen fogadják, hogy partnerként támogassák a hálózatot. Eddig 500 vállalat és intézmény csatlakozott a hálózathoz.

Az osztrák Kancellária Hivatal a családok iránti megbecsülés és a családbarát társadalom iránti elhivatottság jeleként kampányt indított a következő kampányszlogennel: „apa gyermekgondozási szabadság, az idő, amely soha nem jön vissza”. A nemzetközi családi nap alkalmából 2018. május közepén a következő kampány indult: „Gyerekek? Hagyja, hogy ez a szív döntése legyen”.

4.5. Családi adókedvezménnyel indult az adóreform

Kurz kancellár hangsúlyozta a gyermekek után járó adókedvezmény (Familienbonus) fontosságát, amely alapján a családok gyermekeként 1.500,-EUR/év összegű adókedvezményben részesülnek. Kurz kiemelte, hogy kormánya nem az elosztás kormánya, hanem az adócsökkentések kormánya.

Az új kormány az **adóreformot** a családi adókedvezménnyel kezdte, de további komoly lépésekre kell számítani 2020-tól, amikor is sort kívánnak keríteni a személyi jövedelemadó törvény jelentős változtatására, valamint az adó- és járulék terhek 40%-ra való csökkentésére.

4.6. A 2019. január 1-ével bevezetésre kerülő „családi bónusz plus (Familienbonus Plus) elnevezésű családi adókedvezmény

havi bruttó fizetés	1 gyerek (EUR)	2 gyerek (EUR)	3 gyerek (EUR)
3.000,-EUR és/vagy több	1 500	3 000	4 500
2.300,-EUR	1 500	3 000	3 292
2.000,-EUR	1 500	2 261	2 261
1.750,-EUR	1 500	1 606	1 606
1.500,-EUR	1 022	1 022	1 022
1.200,-EUR	258	258	258

Forrás: Net 4: <https://www.help.gv.at/Portal.Node/hlpd/public/content/194/Seite.1940299.html>

A táblázatból jól látható, hogy egy gyermek esetében havi 1.500,-EUR bruttó fizetés esetében jár az éves 1500,-EUR összegű adókedvezmény. 18 éves kor felett 500,-EUR/év összegű adókedvezmény jár gyermekenként. A családi adókedvezmény előfeltétele, hogy a szülők legyenek jogosultak családi pótlékra, valamint a szülők rendelkezzenek bizonyos összegű jövedelemmel. A kevesebb jövedelemmel rendelkező családok esetében kevesebb összegű családi adókedvezmény jár. A néppárti családügyi miniszter Juliane Bogner-Strauß a történelem legnagyobb családi tehermentesítéséről beszélt.

Az osztrák koalíciós kormány a családi adókedvezményt, - akár csak a családi pótlékot -, az életvitelszerűen külföldön élő jogosult gyermekek és családok esetében az adott ország mindenkori árszínvonalához igazítja. Az osztrák Pénzügyminisztérium kimutatása szerint az intézkedés összesen 1,6 millió gyermekkel rendelkező 950 ezer családot érint pozitívan.

Forrás:

- Gemeinde baut. Wiener Wohnbau 1920-2020.(2016): Kiadó: Stadt Wien – Wiener Wohnen (Bécs város Wiener Wohnen önkormányzati cége; Nyomda: Verlag Holzhausen GmbH, ISBN: 978-3-902976-74-1, 2016. 150.o.
- Lucas Trockner: Mietsteigerungen in Österreich und Wien, Auswertungen aus dem Mikrozensus (2012) 9.o.
- Smart City Wien Rahmenstrategie (keretstratégia); kiadó: Magistrat der Stadt Wien, 2014.
- Net 1. <https://www.nachrichten.at/politik/innenpolitik/familienbeihilfe-regierung-verteidigt-indexierung;art385,3114048>
- Net 2. <https://kontrast.at/sozialhilfe-neu-behinderung-kinder/>
- Net 3. Markus Kaendl – Rudolf Karl Schipfer, (2018): Familien in Zahlen, Statistische Informationen zu Familien in Österreich, Universität Wien, Österreichisches Institut für Familienforschung, 8-11 o. https://www.oif.ac.at/fileadmin/OEIF/FiZ/fiz_2017.pdf

- Net 4:
<https://www.help.gv.at/Portal.Node/hlpd/public/content/194/Seite.1940299.html>
- housing_partnership_final_action_plan_-_26102018